

Briefrapport

aan: Progeon
t.a.v. de heer M. Baten

van: SAB

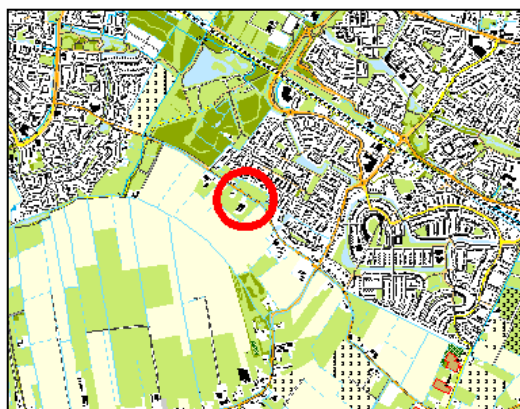
ons kenmerk: ZON/130316

datum: 26 mei 2014

betreft: Nader ecologisch onderzoek Huismus en Steenuil Heilweg 3 te Duiven

AANLEIDING

In de gemeente Duiven (provincie Gelderland) is aan de Heilweg 3 de bouw van 12 nieuwe woningen beoogd. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurregelgeving. Hiertoe is een quick scan flora en fauna opgesteld. Uit de quick scan flora en fauna is gebleken dat in het plangebied de beschermde soort Huismus (*Passer domesticus*) en Steenuil (*Athene noctua*) voorkomen en dat een negatief effect op de huismus en Steenuil op voorhand niet kan worden uitgesloten. Om die reden is nader onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van deze beschermde soorten in het plangebied. Onderstaande afbeelding toont de ligging van het plangebied in Duiven en omgeving.

Globale ligging plangebied (luchtfoto: Google Earth, bewerking SAB)

Indien met het voornemen jaarrond beschermde nesten of actief bebroede nesten van vogels worden aangetast, is er mogelijk sprake van overtreding van één of meerdere verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (Ff-wet). Voor tijdelijke verstoring van jaarrond beschermde nesten kan met het treffen van verzachtende, mitigerende maatregelen een overtreding van de Ff-wet worden voorkomen. Voor actief

bebroede nesten kan nooit een ontheffing worden verkregen. Indien een bebroed nest wordt vastgesteld dienen de werkzaamheden te worden stilgelegd. De werkzaamheden kunnen dan pas weer worden hervat na het broedseizoen. Het broedseizoen loopt globaal van medio april tot medio augustus.

WETTELIJK KADER

De huismus en steenuil zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en Faunawet. De soorten staan ook vermeld in de Vogelrichtlijn. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soorten geldt de uitgebreide toets. De huismus staat tevens als gevoelig vermeld op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels (2004). De steenuil staat op deze lijst als kwetsbaar vermeld.

In de Flora- en faunawet staan verbodsbepalingen. Het is verboden:

- huismussen/steenuilen te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9);
- huismussen/steenuilen opzettelijk te verontrusten (artikel 10);
- voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van huismussen/steenuilen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11);
- eieren van huismussen/steenuilen te zoeken, te rapen, te beschadigen of te vernielen (artikel 12);
- huismussen/steenuilen dan wel eieren van huismussen/steenuilen te vervoeren of onder zich te hebben (artikel 13).

huismus

De nesten van huismussen zijn het gehele jaar beschermd en vallen onder categorie 2 van vogelnesten (DR, 2009): “nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar”.

steenuil

De nesten van steenuilen zijn het hele jaar beschermd en vallen onder categorie 1 van vogelnesten (Dienst Regelingen, 2009): ‘nesten die behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats’. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de functionele leefomgeving ervan.

METHODE

Voor de bedreigde plant- en diersoorten waarvoor vaak een ontheffing wordt aangevraagd, zijn door het Ministerie van Economische Zaken soortenstandaards opgesteld. Deze soortenstandaarden bevatten een aantal kenmerkende ecologische aspecten van de betrokken soort, evenals een set basis- of standaardmaatregelen, die een initiatiefnemer die een ruimtelijke ingreep overweegt waarbij een beschermde soort is betrokken, kan of moet nemen. Ook geeft een soortstandaard richtlijnen waar het ecologisch onderzoek naar de aanwezigheid van een beschermde soort aan moet voldoen.

Om te bepalen of er met het voornemen nesten of leefgebied van huismussen/steenuilen mogelijk (tijdelijk) worden verstoord, dient onderzoek naar de aan- of afwezigheid van deze soorten te worden verricht. Een ontheffing (indien noodzakelijk) kan immers alleen worden afgegeven wanneer het zeer aannemelijk is dat één of beide soort daadwerkelijk aanwezig is of zijn.

Het onderzoek naar de huismus en steenuil geeft antwoord op de volgende vragen:

- Is de huismus/steenuil in de te slopen panden aanwezig?

En, zo ja:

- Welke functie heeft het object en het gebied voor de huismus/steenuil?
- Wat is de omvang en gunstige staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populatie van de huismus/steenuil?
- Welke eigenschappen van het object of gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen?
- Is een aanvraag ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet noodzakelijk?

De aanwezigheid van een nest van een huismus wordt als volgt aangetoond:

- 1 een nestindicatieve waarneming:
 - een nest of nestbouw of
 - bezoek van een huismus aan een waarschijnlijke nestplaats (nest zelf vaak niet zichtbaar, maar grassprietten of veertjes steken uit) of
 - transport van voedsel of ontlastingpakketjes of
 - bedelende jongen in nest (vlak voor uitvliegen goed te horen, steken kopjes uit nestopening).
- 2 minimaal 1 waarneming in potentieel broedbiotoop in de periode 10 maart tot en met 20 juni van:
 - een zingend mannetje (veelal op de dakrand) of
 - aanwezigheid van een paartje bij een potentiële nestplaats of
 - balts.

Veldwaarnemingen worden zorgvuldig gekarteerd zodat per pand bekend is waar zich actief bebroede nesten en potentiële nestplaatsen zich bevinden. Afwezigheid van broedende huismussen is aangetoond, als er tijdens twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei of tijdens vier gerichte veldbezoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni geen aanwezigheid kan worden aangetoond.

De (vermoedelijke) locatie van de nestplaats kan worden vastgesteld door een nestindicatieve waarneming. Dit kan zijn:

- het aantreffen van een nest;
- de waarneming van bezoek van een steenuil aan een waarschijnlijke nestplaats of;
- de waarneming van transport van voedsel naar jongen of bedelende jongen in nestopening.

De aanwezigheid van een voortplantingsplaats of van een vaste rust- en verblijfplaats van een steenuil kan het hele jaar worden aangetoond. Alle waarnemingen in een geschikt gebied duiden op de mogelijke aanwezigheid van een nestplaats in het gebied. De meest optimale periode om de aanwezigheid aan te tonen, is van 15 februari tot en met 15 april.

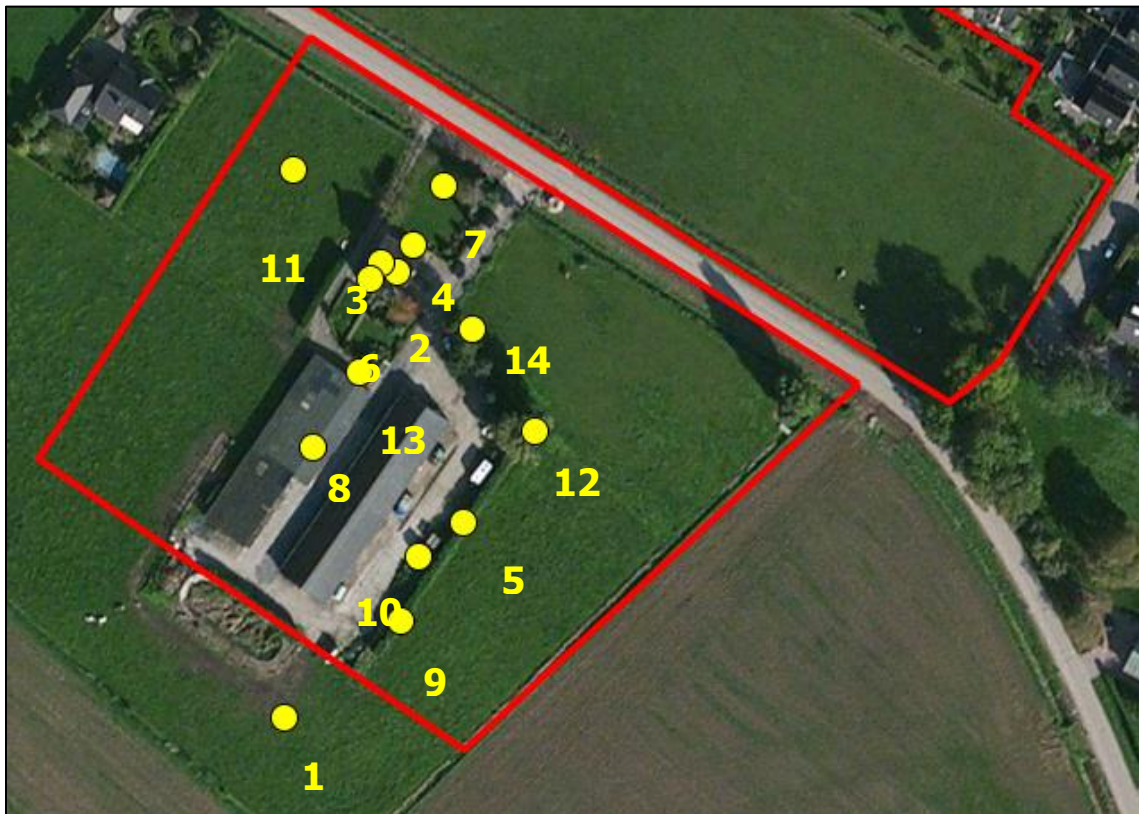
RESULTATEN

onderzoeksomstandigheden

Datum	Zonsopkomst	Tijd (start)	Tijd (einde)	Temperatuur [°C]	Wind [Bft.]	Bewolking	onderzoeksomstandigheden
9 april 2014	6:54	7:15	8:15	11	1	Licht	Optimaal
6 mei 2014	5:58	7:45	8:45	13	0	Licht	Optimaal

veldonderzoek 1: 9 april 2014

Op 9 april 2014 heeft het eerste onderzoek naar de aanwezigheid van de huismus en Steenuil plaatsgevonden. Het onderzoek is uitgevoerd in de ochtend bij licht bewolkt, droog weer. Op onderstaande afbeelding zijn de resultaten van het eerste veldbezoek weergegeven. In de te slopen schuur is een roestplaats (slaapplaats) van de Steenuil (*A. noctua*) vastgesteld. Individuen van steenuilen zijn niet aangetroffen. Verblijfplaatsen van de huismus zijn vastgesteld in het woonhuis. Het betreft hier drie nesten. Tevens is een nest van de Pimpelmees aangetroffen in de nestkast aan de oostgevel van de uitbouw van het woonhuis.

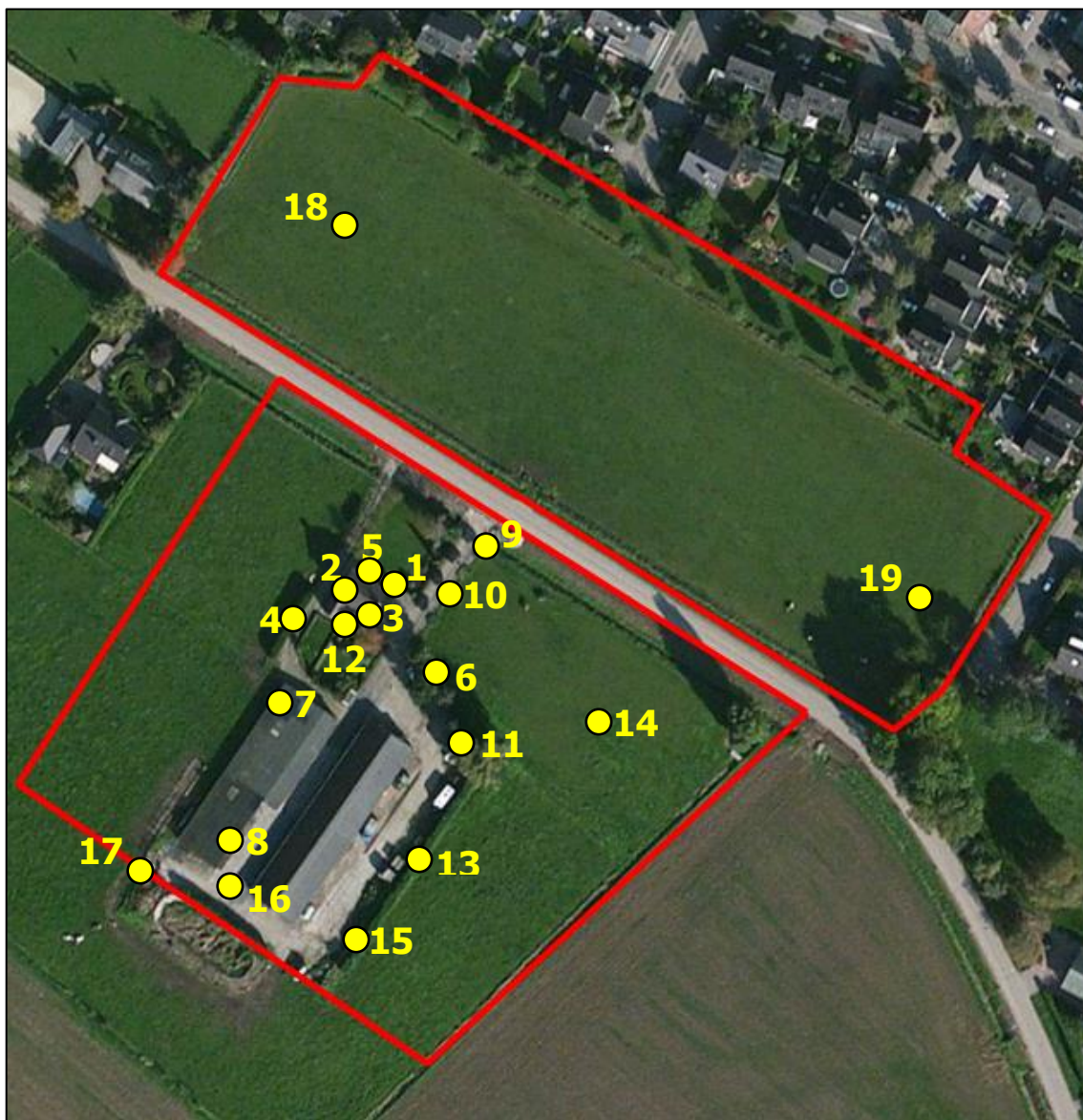

Nummer	Soort (NL)	Soort (Lat)	bijzonderheden
1	Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	# 1, ter plaatse
2	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 1, roepend, nest aanwezig
3	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 2, nest aanwezig
4	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 1, roepend, nest aanwezig
5	Koolmees	<i>Parus major</i>	# 1, ter plaatse
6	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	# 2, ter plaatse, nest is nestkast
7	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	# 5, ter plaatse
8	Steenuil	<i>Athene noctua</i>	# 1, ter plaatse, roestplaats
9	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	# 2, ter plaatse
10	Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	# 1, ter plaatse
11	Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	# 1, ter plaatse
12	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	# 2, ter plaatse
13	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 1, ter plaatse
14	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 2 ter plaatse
15	Merel	<i>Turdus merula</i>	Gehoord in omgeving

veldonderzoek 2: 6 mei 2014

Op 6 mei 2014 heeft het tweede onderzoek naar de aanwezigheid van de huismus en Steenuil plaatsgevonden. Het onderzoek is uitgevoerd in de ochtend bij licht bewolkt, droog en windstil weer. Op onderstaande afbeelding zijn de waargenomen vogelsoorten van de tweede onderzoeksrondte weergegeven. Er zijn gedurende dit veldbezoek 15 verschillende soorten nabij het plangebied waargenomen. In de te slopen schuren en opstallen zijn geen nesten en individuen van de huismus of steenuil vastgesteld. Wel is een nest van de Turkse tortel vastgesteld in de slopen schuur.

Hoewel de nesten van de Turkse tortel en de Boerenwaluw niet jaarrond zijn beschermd, zijn zij wel beschermd tijdens het broedseizoen. Tevens geldt voor de Boerenwaluw dat deze soort is beschermd als blijkt dat er in de omgeving onvoldoende alternatieven zijn. Uit de nadere verkenning en analyse van de omgeving blijkt dat de omgeving een uitstekend habitat voor boerenwaluwen is waardoor een voldoende alternatieven voorhanden zijn.

Nummer	Soort (NL)	Soort (Lat)	bijzonderheden
1	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	#3, ter plaatse, nest aanwezig
2	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	#1, ter plaatse, roepend juveniel
3	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 1, ter plaatse, roepend juveniel
4	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 3, foergerend
5	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 1, roepende, nest aanwezig
6	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	# 2, foeragerend
7	Boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	# 2, nest in schuur
8	Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>	# 1, broedend op nest
9	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	# 7, foeragerend

10	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	# 2, nestbouw
11	Koolmees	<i>Parus major</i>	# 2, foeragerend
12	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	#2, ter plaatse, nest in nestkast
13	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	#2, ter plaatse, foeragerend
14	Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	#1, overvliegend
15	Heggenus	<i>Prunella modularis</i>	#1, ter plaatse, foeragerend
16	Merel	<i>Turdus merula</i>	# 2, ter plaatse
17	Groenling	<i>Chloris chloris</i>	#2, ter plaatse
18	Zwarte Kraai	<i>Corvus vorone</i>	#1, ter plaatse
19	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	#2, ter plaatse
20	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Gehoord in omgeving
21	Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	Gehoord in omgeving

Overige waarnemingen

Ten tijde van het veldbezoek zijn geen individuen of sporen van individuen van andere beschermde flora en fauna waargenomen. De aanwezigheid van strikt beschermde soorten anders dan vogels is derhalve uitgesloten.

CONCLUSIE

onderzoek

In Duiven is aan de Heilweg 3 de realisatie van 12 nieuwe woningen beoogd. SAB heeft hiertoe een quick scan flora en fauna uitgevoerd waaruit bleek dat nader onderzoek naar de aanwezigheid van Huismus (*Passer domesticus*) en de Steenuil (*Athene noctua*) noodzakelijk is. Het onderzoek naar deze soorten heeft in april – mei 2014 plaatsgevonden. Door het plangebied twee maal te bezoeken is de aanwezigheid van huismussen, steenuilen en andere (broed-)vogels bepaald.

Uit het onderzoek volgt dat er met het slopen van de opstallen een roestplaats van de Steenuil wordt aangetast en nestmogelijkheden voor de Turkse tortel en Boerenwaluw verdwijnt. Nesten van de huismus zijn enkel in de te behouden woning aangetroffen. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat de laurierhagen en bosschages ten westen van de woning en aan de oost- en noordzijde van het erf als foerageergebied door de huismus en andere vogels wordt gebruikt. Voor de huismussen ter plaatse zijn de hagen en het groen als essentieel foerageergebied aan te wijzen.

Uit het inrichtingsplan blijkt dat de groene buitenruimte wordt gewijzigd. De foerageergebieden zijn derhalve (zij het tijdelijk) niet meer beschikbaar. Indien er geen maatregelen worden getroffen is een negatief effect op de huismus dan wel overtreding van de Flora- en faunawet niet uitgesloten. In het inrichtingsplan wordt veel nieuw groen gerealiseerd. Ook zij hierin hagen en heesters opgenomen. Dit heeft een positief effect op het leefgebied van de huismussen. Er is derhalve slechts sprake van tijdelijke verstoring.

In de te slopen schuur is een roestplaats voor de steenuil aanwezig. Ook deze zal met het voornemen verdwijnen. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat met het voornemen de Ff-wet wordt overtreden. De te treffen maatregelen worden in de volgende paragraaf besproken. Ten aanzien van de nestplaats van de Boerenwaluw kan worden gesteld dat er in de directe omgeving van het plangebied voldoende alternatieve nestgelegenheid aanwezig is waardoor een negatief effect op deze soort is uitgesloten.

consequenties in het kader van de flora en faunawet

Om een overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen, dient men maatregelen te treffen. Door het treffen van deze maatregelen wordt overtreding van de Ff-wet voorkomen en is géén aanvraag ontheffing ex artikel 75 Flora- en faunawet of Verklaring van geen bedenkingen (V.v.g.b.) noodzakelijk.

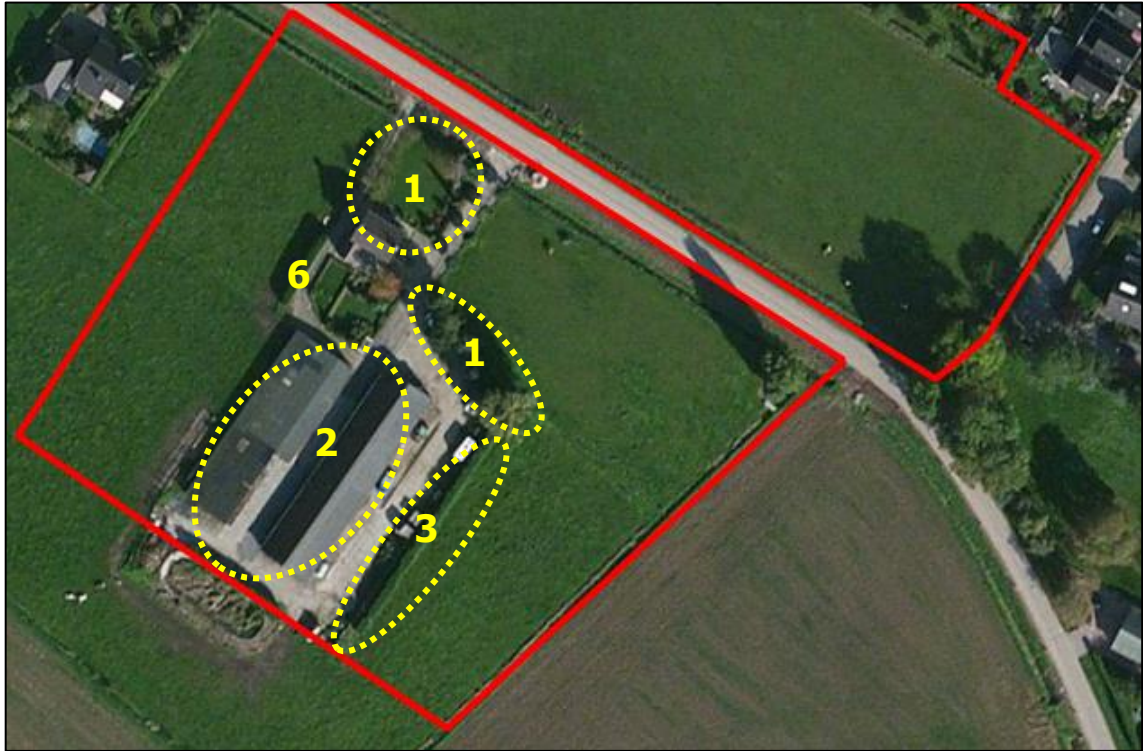
Maatregelen voor behoud foerageergebied Huismus:

Het verwijderen van groen dient in fases te worden uitgevoerd. Dit betekent dat wanneer een deel van het groen wordt verwijderd, eerst nieuw, gelijkwaardig groen moet worden teruggebracht alvorens men het volgende groen kan verwijderen. Wij adviseren om bij de realisatie te werken volgens onderstaande fasering:

- 1 Behoud van de bomen (Eik, Els, Berk en Wilg) in en om het erf;
- 2 Sloop schuren en opstallen buiten het broedseizoen (sloop voor half meer en na half augustus);
- 3 Rooien groen ten oosten en zuiden van het erf (buiten het broedseizoen);
- 4 Realisatie van de 2 woningen;
- 5 Realisatie nieuw groen rondom de drie woningen ten zuiden van de Heilweg. Hierbij moeten voldoende dekkingsmogelijkheden en voedselbronnen worden gerealiseerd, bijvoorbeeld:
 - aanplant van heggen van bijvoorbeeld beuk, meidoorn of liguster;
 - aanplant van wintergroene struiken en ander wintergroen verticaal groen.
- 6 Verwijderen van het laatste (oude) groen (indien noodzakelijk).

De fasering is tevens verbeeld in onderstaande afbeeldingen.

De woningen aan de noordzijde van de Heilweg kunnen op elk moment worden gerealiseerd zonder dat extra maatregelen noodzakelijk zijn. De zorgplicht blijft echter wel van toepassing. Wij adviseren dan ook om de werkzaamheden aldaar voor de aanvang van het broedseizoen te starten (voor half maart).

Fasering van de werkzaamheden in en om het plangebied om de functionaliteit van het leefgebied voor de huismus te behouden.

Maatregelen voor behoud roestplaats Steenuil:

Plaatsen van twee nestkasten voor de Steenuil in de omgeving van het plangebied. Onderstaande afbeelding toont een voor steenuilen geschikte kast. In overleg met de plaatselijke vogel-/uilenwerkgroep of met SAB kan worden bepaald waar deze kasten het beste kunnen worden opgehangen.

zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2, lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zo veel mogelijk te beperken of ongedaan te maken). De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Met de plannen dient rekening gehouden te worden met een tweetal algemene voorwaarden uit de zorgplicht. Deze voorwaarden zijn altijd van toepassing:

1. in het broedseizoen van vogels (globaal half maart tot half augustus) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren;
2. op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om

bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:

- voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;
- het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
- het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen. Zodat het plangebied ongeschikt is voor dieren.

AANBEVELINGEN

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woningen;
- het planten van bomen en struwelen voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheemse bes- en bloemdragende struiken en planten (zie groenplan en inrichtingsplan in het beeldkwaliteitsplan (bijlage 6 van de toelichting van het bestemmingsplan));
- het creëren van een geleidelijke overgang van de sloot naar het plangebied. Hierbij dient vegetatieontwikkeling in deze overgang gestimuleerd te worden. Dit kan positieve effecten hebben op het voorkomen van amfibieën;
- er kunnen speciale kunstmatige nestvoorzieningen worden aangebracht ten behoeve van de boerenzwaluwen. Deze soort komt veelvuldig voor in de omgeving.
- Voor de huismus kunnen zogenoemde vogelvides worden aangebracht onder de eerste rij dakpannen. Deze beschermde soort verliest steeds meer nestmogelijkheden. Vogelvides bieden nestvoorzieningen voor de huismus en voorkomt dat andere vogel- en diersoorten onder de pannen kunnen kruipen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Ministerie van Economische Zaken. 2011. Soortenstandaard Huismus, *Passer domesticus*. Ministerie van Economische Zaken. Directie Natuur. Den Haag.
- Ministerie van Economische Zaken. 2013. Soortenstandaard Steenuil, *Athene noctua*. Ministerie van Economische Zaken. Directie Natuur. Den Haag.
- SAB. 2014. Quick scan Flora en fauna Heilweg 3 te Duiven. Projectnummer 130316. SAB. Arnhem.

Websites:

- www.dekoepel.nl
- www.sovon.nl
- www.steenuil.nl
- www.telmee.nl
- www.waarneming.nl